

उत्तराखण्ड विद्यालयी शिक्षा परिषद्, रामनगर (नैनीताल)

हाईस्कूल परीक्षा
(उत्तराखण्ड)

'अ'
10 पन्ने

"खण्ड - 'क' (अपाठित - अवबोधनम्) "

[उत्तर संख्या 1]

* संकेत : संसारे जनानां - - - - - जानीमहे ।

(क)

(i) जनानां ।

(ii) परमाधमाः ।

(ख)

(i) सामान्याः जनाः स्वहितम् अपि पश्यन्ति परहितम् अपि चिन्तयन्ति ।

(ग)

(i) विपरीतार्थक पदं = निःस्वार्थम्

(ii) विरोध पदं = राक्षसाः

[उत्तर संख्या 2]

* संकेत = एकदा - - - - - करिष्यामि ।

(क)

(i) महात्मा गाँधी ~~+~~ लेखनकार्ये ।

(ii) धनस्य अपव्ययं ।

(ख)

(i) आश्रमस्य अवदत् — “ बापू ! लेखन्यां
मासि : न आसीत् , अतएव सया
वाहि : प्रक्षिप्ता । ”

(ii) एकदा महात्मा गाँधी महोदयः
लेखनकार्ये व्यस्तः आसीत् ।

(ग)

(i) अन्यत्र = अन्य स्थानं (अव्यय) ।

(ii) लकार = लङ् लकारः ।

[उत्तर संख्या 2]

(घ)

* गांधीरास्य उपयुक्तं शीर्षकं — "महात्मा गांधी कार्यः

"खण्ड - 'ख' (रचनात्मकं कार्यम्) "

[उत्तर संख्या 3]

जैनीताल छात्रावासतः
दि. 24-10-2025

आदरणीयाः पितृचरणाः ,
सादरं प्रणामाः ।

भवताम् आशीर्षेण अहं स्वस्थोऽस्मि । मया
विगतं सप्ताहं विद्यालये समायोजिता क्रिकेट
प्रतियोगिता विजिता । अतएव महान्तम्
सुखम् अनुभवामि ।
मातृचरणयोः प्रणामाञ्जलिः समर्पयामि ।

भवताम् पुत्रः
सुधाकरः
दशमं कक्षा

[उत्तर संख्या 4]

वार्जिका - साखी ! ह्यः त्वं कुत्र अगच्छः ।

सूनृता - अहं शैक्षिक भ्रमणाय वैद्यशालायाम् अगच्छम् ।

वार्जिका - मम शैक्षिक भ्रमणं अपि शीघ्रं भविष्यति ।

सूनृता - साखी ! कुत्र गमिष्यति ?

वार्जिका - नैनीताल नगरे वैद्यशालायाम् शैक्षिक भ्रमणाय ।

[उत्तर संख्या 5]

" साक्षरता दिवसः "

- (i) अस्माकं देशे प्रतिवर्षः सितम्बर मासे साक्षरता दिवसः मान्यते ।
- (ii) भारत देशे विविध शैक्षिक केन्द्राणि सन्ति ।
- (iii) अस्य दिवसः ग्रामीण क्षेत्रे अनेकाः कार्यक्रम आयोज्यते ।
- (iv) अक्षरज्ञानं विना जीवनं कठिनम् आस्ति ।

“ खण्ड - 'ग' (अनुप्रयुक्तं व्याकरणम्) ”

[उत्तर संख्या 6]

(क) जलोपप्लवः = जल + उपप्लवः

(ख) सर्वे + अपि = सर्वोऽपि

(ग) चौथीभिर्योगे = चौथी + अभिर्योगे

[उत्तर संख्या 7]

(क) प्रत्युत्पन्नमतिः = प्रत्युत्पन्नाय असौ मतिः

(ख) छात्रावासै = छात्रस्य आवासै

(ग) त्रिफला = त्रयाणां फलानां समाहारः

[उत्तर संख्या 8]

(क) महत् + त्व = महत्त्वम्

(ख) पठ् + तल्यत् = पाठितव्यम्

(ग) वेद + ठक् = वैदिक

[उत्तर संख्या 9]

(क) द्वयः राष्ट्रीय बालिका दिवसः आसीत् ।

(ख) मूढाः उच्चैः प्रलपन्ति ।

(ग) क्षेत्रेषु पशवः इतस्ततः भ्रमन्ति ।

[उत्तर संख्या 10]

(क) बालकैः गृहं गम्यन्ते ।

(ख) सः जलं पिबति ।

(ग) ललैयाः गीतं गीयते ।

[उत्तर संख्या ११]

- (क) रविवासरे प्रवीणः प्रातः पञ्च वादने अतिष्ठति ।
(ख) प्रातः पादोन अष्ठ वादने स्नानं करोति ।
(ग) पूर्वदिने सपाद दश वादने जलपानं करोति ।
(घ) अपराह्णे साध्वं एक वादने भोजनं करोति ।

[उत्तर संख्या १२]

- (क) विद्यालयस्य उद्याने एकोनविंशति नवविंशति
वृक्षाः सन्ति ।
(ख) अशीतिः शब्दानाम् निबन्धः लेखनीयः ।

[उत्तर संख्या १३]

- (क) इत्थं सम शौभानम् उद्यानम् ।
(ख) यूयं स्व कार्यं कुरुष्व ।
(ग) दात्राः शिक्षकस्य अनुकरणं कुर्वन्ति ।

"खण्ड - 'घ' (पाठित अवबोधनम्) "

[उत्तर संख्या 14]

* संकेतः वनस्य समीपे - - - - - तिष्ठति ।

(क)

(i) सिंहः पुच्छं धुनाति

(ख)

(i) वनस्य समीपे सका नदी वहति ।

(ii) कुधदः सिंहं तं महर्तुमिच्छति परं वानरस्तु
कूर्दित्वा वृक्षमारुढः ।

(ग)

(i) कर्तृपदं = सिंहः

(ii) विशेष्यपदं = सिंहः

[उत्तर संख्या 15]

* संकेतः क्रोधो हि ----- शरीरम् ॥

(क)

(i) क्रोधः ।

(ख)

(i) क्रोधः शरीरं दहते ।

(ii) क्रोधः नराणां प्रथमः शत्रुः भवति ।

(ग)

(i) पर्यायपदं = काष्ठः

(ii) प्रत्ययः = क्त प्रत्ययः

[उत्तर संख्या 16]

* संकेत = रामः - - - - - नामधेयम् ?

(क)

(i) सूर्यचन्द्रयोः । इति रामः पृच्छति ।

(ख)

(i) भगवान् सहस्रदीप्तिः लवकुशो वंशस्थ
कर्ता ।

(ii) सौंदर्यो समरूपः शरीरसन्निवेशः ।

(ग)

(i) भ्रातर्यवावाम् = भ्रातरौ + आवावाम्

(ii) अव्यय पदं = सम्प्रति

[उत्तर संख्या 17]

(क)

* भावार्थः -

मानवानां शरीरे आलस्यं महान् रिपुः
आस्ति ।

उद्यमः सदृशं कोऽपि बन्धुः नास्ति । येन
सः सदा दुःखः न भवति ।

(ख)

* भावार्थः -

साम्प्रतिके काले वायुमण्डलम् अतीव दूषितं
आस्ति ।

शुद्धं जलं अपि नास्ति । खाद्यपदार्थाः

अस्वाद्यः सन्ति ।

घरातले अपि मलिनम् आस्ति ।

[उत्तर संख्या 18]

(क)

* अन्वयः -

यः सदा परैः पीड्यमाना विप्रस्तान् जन्तून्
न रक्षति ।
सः पार्थिवरूपेण कृतान्तः । (अत्र) न संशयः ।

(ख)

* अन्वयः -

(यः) सभायाम् अपि वाक्पटु धैर्यवान् ,
अकातरः मन्त्री (आस्ति) ।
सः केनापि प्रकारेण परैर्न परिभूयते ।

[उत्तर संख्या 19]

(क)

ज्ञात्वा प्रकृतिः कैषां जननी ?

[उत्तर संख्या 19]

(ख)

कः ~~अ~~ हलमूढा गन्तुमशक्तः क्षेत्रे
पपात ।

(ग)

कं: दूरात् दृष्ट्वा बुद्धिमती चिन्तितवती ?

(घ)

कः ~~अ~~ प्रस्तरतले पिष्टाः न भवन्तु ।

[उत्तर संख्या 20]

1- (iii)

राणतन्त्रदिवसपर्वणि यदा समग्रमपि भारत
राष्ट्रं नृत्यगीतवादि त्राणाम् उल्लासे
समनमासीत् ।

2- (v)

अशान्तानि खलु तान्येव सहाविनाशम्
उपास्थास्थान्ति ।

3- (vi)

भूकम्पस्य दारुणविभीषिका समस्तमपि गुर्जर
क्षेत्रं विशेषेण च कच्छजनपदं
हवसावशेषेषु परिवर्तितवती ।

4- (ii) वस्तुतः शान्तानि एव पञ्चतत्त्वानि क्षिति
जल पावक समीर गगनानि भूतलस्य
योगक्षेमाभ्यां कल्पन्ते ।

5- (iv) पञ्चोत्तर द्विसहस्रतमे स्त्रीष्टाब्दे अपि
कश्मीर सन्ते पाकिस्तान दिशि च
धरायाः सदृक्कम्पनं जातम् ।

6- (i) बहुभुमानि भवनानि क्षणेनैव धराशायीनि
जातानिः । उत्खाता विद्युददीपस्तम्भाः ।

[उत्तर संख्या 21]

	शब्दः	अर्थः
(क)	भृशम्	अत्याधिकम्
(ख)	अम्भोदः	मेघः
(ग)	वासवः	इन्द्रः
(घ)	खरः	गर्दभः

Roll no = 26092280

धन्यवादः